

MC-I-03

April-2007

Cost Accounting – I

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

સૂચના : બધા પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.

1. (અ) એક ઉત્પાદક એકમે ગયા વર્ષે 500 એકમોના એક એવા 5 ઓર્ડર કાચા માલ-સામાનની ખરીદી અંગે મૂક્યા હતા. દરેક એકમદીઠ વહીવટીખર્ચ રૂા. 300 આવે છે અને વહનખર્ચ ઇન્વેન્ટરી મૂલ્યના 30 ટકા જેટલો અંદાજેલ છે. વસ્તુની ખરીદકિંમત એકમદીઠ રૂા. 500 છે. આર્થિક વરદી જથ્થાની ગણતરી કરો.
વસ્તુની ખરીદીમાં 5% વટાવનો લાભ મેળવવા કંપનીના સંચાલકો લઘુત્તમ 250 એકમોની ખરીદી અંગે ઓર્ડર મૂકવાનું વિચારે છે. કોસ્ટ એકાઉન્ટન્ટ તરીકે તમારો અભિપ્રાય જણાવો. (10)
- (બ) મજૂર કાર્યક્ષમતા એટલે શું ? “ભારતીય કામદારોની કાર્યક્ષમતા ઓછી હોવા અંગે કેટલાંક કારણો જવાબદાર છે.” ચર્ચા કરો. (10)

અથવા

- (અ) ઝેનીસ મેન્યુ. કંપનીનો વર્ષ 2006-07 દરમ્યાન ખરેખર થયેલ પરોક્ષ ખર્ચ નીચે પ્રમાણે છે :

વિગત	રકમ (રૂા.)
પરોક્ષ માલ-સામાન	1,00,000
પરોક્ષ મજૂરી	80,000
તપાસ ખર્ચ	90,000
કારખાના સુપરવિઝન ખર્ચ	88,000
મશીન નિભાવખર્ચ અને ઘસારો	1,62,000

ખરેખર થયેલા મજૂર કામકાજના કલાકો 2,30,000 હતા. કારખાનાના સામાન્ય કામકાજના આધારે કામદાર કલાકદીઠ રૂા. 2 લેખે પરોક્ષખર્ચની વસૂલાત હતી. આ સમય દરમ્યાન 11,000 એકમોનું ઉત્પાદન થયું હતું જે પૈકી 9,000 એકમોનું વેચાણ થયું હતું. જ્યારે ચાલુ કામના 1,000 સમાન એકમો જેટલો અર્ધ-તૈયાર માલનો સ્ટોક હતો. કારણોની તપાસ કરતાં માલૂમ પડ્યું કે નહિ વસૂલ થયેલ પરોક્ષખર્ચ પૈકી 60 ટકા પરોક્ષ માલ-સામાન અને પરોક્ષ મજૂરી ખર્ચના વધારાના કારણે થયા હતા અને બાકીના 40 ટકા બિનકાર્યક્ષમતાને લીધે થયા હતા.

પરોક્ષ ખર્ચની કમ વસૂલાત કે અધિક વસૂલાતની પડતરના હિસાબોમાં કેવી રીતે માવજત આપશો. (10)

- (બ) સંચાલકીય હિસાબી પદ્ધતિમાં અધ્યયનવક્રની સુસંગતતા સમજાવો અને તેની મર્યાદાઓ જણાવો. (10)

2. (અ) એક વસ્તુના રસાયણના મિશ્રણની માલ-સામાનની પ્રમાણપડતર નીચે મુજબ છે : (10)
- 20% માલસામાન M - કિલો દીઠ રૂા. 29
80% માલસામાન N - કિલો દીઠ રૂા. 30
પ્રમાણિત ઉત્પાદન - ઉત્પાદનના 80%

આ મુદત દરમ્યાન વપરાશ નીચે પ્રમાણે થયો હતો :
 માલસામાન M 100 કિલો, કિલો દીઠ રૂા. 25
 માલસામાન N 300 કિલો, કિલો દીઠ રૂા. 35
 સારા ઉત્પાદનના એકમોનું વજન 360 કિલો હતું.

ગણતરી કરો :

- (1) માલસામાન ખર્ચ વિચલન (2) માલસામાન મિશ્રણ વિચલન
 (3) માલસામાન ઉપજ વિચલન

(બ) લેવીસ કંપની લિમિટેડની નીચેની માહિતી પરથી કુલ વેચાણ વિચલન, વેચાણ મિશ્રણ વિચલન અને વેચાણ જથ્થા વિચલનની ગણતરી કરો. (10)

- (1) માર્ચ 2007 – દરમ્યાન પ્રમાણિત વેચાણ :
 વસ્તુ અ – 500 એકમો – એકમદીઠ વેચાણ કિંમત રૂા. 60
 વસ્તુ બ – 800 એકમો – એકમદીઠ વેચાણ કિંમત રૂા. 80
 વસ્તુ ક – 700 એકમો – એકમદીઠ વેચાણ કિંમત રૂા. 100
 કુલ : 2000 એકમો
- (2) માર્ચ 2007 – દરમ્યાન ખરેખર થયેલ વેચાણ :
 વસ્તુ અ – 600 એકમો – એકમદીઠ વેચાણ કિંમત રૂા. 55
 વસ્તુ બ – 750 એકમો – એકમદીઠ વેચાણ કિંમત રૂા. 90
 વસ્તુ ક – 450 એકમો – એકમદીઠ વેચાણ કિંમત રૂા. 105
 કુલ : 1800 એકમો

અથવા

(અ) નીચેના આંકડા પરથી મજૂરી વિચલનોની ગણતરી કરો. (10)

- (1) પ્રમાણિત મજૂરી :
 વસ્તુ X – 90 કામદારો – કલાકદીઠ રૂા. 5 લેખે.
 વસ્તુ Y – 110 કામદારો – કલાકદીઠ રૂા. 7 લેખે.
- (2) ખરેખર વેતન :
 વસ્તુ X – 80 કામદારો – કલાકદીઠ રૂા. 5.50 લેખે.
 વસ્તુ Y – 120 કામદારો – કલાકદીઠ રૂા. 6 લેખે.
- (3) અંદાજેલ કલાકો – 1,200, ખરેખર કલાકો – 1,000.
- (4) અંદાજેલ કુલ ઉત્પાદન – 12,000 એકમો.
 પ્રમાણિત નુકસાન : 20 ટકા.
 ખરેખર નુકસાન : 2000 એકમો.

(બ) સ્થિર પરોક્ષખર્ચ વિચલન એટલે શું ? ક્યાં કારણોસર સ્થિર પરોક્ષખર્ચ વિચલનો ઉદ્ભવે છે તે સમજાવો. (10)

3. ગુરુ લિમિટેડની ઉત્પાદન ક્ષમતા વાર્ષિક 1,20,000 એકમોની છે. 2006-07ના વર્ષ માટે કંપનીએ તેની સામાન્ય ઉત્પાદન શક્તિ 80 ટકા અંદાજેલ છે. (20)

પડતરને લગતી માહિતી નીચે પ્રમાણે છે :

પ્રત્યક્ષ માલસામાન -	એકમદીઠ રૂા. 14
પ્રત્યક્ષ મજૂરી -	એકમદીઠ રૂા. 10
કારખાના ચલિત ખર્ચ -	એકમદીઠ રૂા. 6
કારખાના સ્થિર પરોક્ષ ખર્ચ	રૂા. 1,92,000
વેચાણ અને વહીવટી પરોક્ષ ખર્ચ :	
ચલિત પરોક્ષ ખર્ચ -	એકમદીઠ રૂા. 4
સ્થિર પરોક્ષ ખર્ચ	રૂા. 48,000

વર્ષ 2006-07ના વર્ષની સંચાલન વિગતો નીચે મુજબ છે :

ઉત્પાદિત એકમો – 1,00,000 એકમો.

વેચાણ – એકમદીઠ રૂા. 50 લેખે – 80,000 એકમો.

તૈયાર માલનો શરૂઆતનો સ્ટોક – 10,000 એકમો.

પડતર વિશ્લેષકે દર્શાવ્યું કે ચલિત કારખાના પરોક્ષ ખર્ચા રૂા. 40,000 વધુ ખર્ચાયા હતા. પડતર સંબંધી અન્ય કોઈ વિચલનો ન હતાં.

ગણતરી કરો :

1. વર્ષ 2006-07 માટે સમતૂટ બિંદુ શોધો.
2. વર્ષ 2006-07 માટે એકમદીઠ અને કુલ પડતર-દર્શાવતા આવક પત્રકો સમાવેશી પડતર પદ્ધતિ અને સીમાંત પડતર પદ્ધતિ પ્રમાણે તૈયાર કરો.
3. બન્ને પદ્ધતિઓ વચ્ચેના નફાનો તફાવત સમજાવો.

અથવા

3. ઈશા લિમિટેડ તેના હિસાબો સંકલિત હિસાબી પદ્ધતિ પ્રમાણે રાખે છે. તા. 1-4-2006 અને તા. 31-3-2007 ના રોજની બાકીઓ નીચે પ્રમાણે હતી :

(20)

વિગત	1-4-2006 (રૂા.)	31-3-2007 (રૂા.)
શેરમૂડી	4,12,000	5,02,000
રોકડ સિલક	12,000	7,000
બેંક સિલક	15,000	?
માલસામાન નિયંત્રણ ખાતું	14,000	16,000
ચાલુકામ નિયંત્રણ ખાતું	23,000	41,000
તૈયાર માલ સ્ટોક ખાતું	45,000	?
દેવાદાર ખાતું	30,000	?
લેણદાર ખાતું	21,000	29,000
કાયમી મિલકત ખાતું	4,20,000	5,70,000
ઘસારા જોગવાઈ ખાતું	1,04,000	1,56,000
નફા-નુકસાન ખાતું	22,000	?

વર્ષ દરમ્યાનના વ્યવહારો નીચે પ્રમાણે હતા :

ઉત્પાદક મજૂરી-ચેકથી ચૂકવેલ :

પ્રત્યક્ષ મજૂરી રૂા. 55,000

પરોક્ષ મજૂરી 13,000

68,000

માલસામાનની ઉધાર ખરીદી 1,75,000

ઉત્પાદન અંગે આપેલ માલસામાન 1,65,000

સમારકામ અંગે આપેલ માલસામાન 8,000

તૈયાર માલની પડતર 3,09,000

શેરમૂડીનાં નાણાં બેંકમાં જમા 90,000

કારખાના પરોક્ષખર્ચની વસૂલાત 98,000

કારખાના પરોક્ષખર્ચ ચેકથી ચૂકવ્યો 25,000

વહીવટી પરોક્ષખર્ચ ચૂકવ્યો 14,000

વેચાણ-વિતરણ પરોક્ષખર્ચ ચૂકવ્યો 9,000

ઉધાર વેચાણ 3,70,000

લેણદારોને ચેકથી ચૂકવ્યા 1,67,000

દેવાદારો પાસેથી મળેલ રકમ :	
ચેકથી	3,38,000
રોકડથી	22,000
કાયમી મિલકતોની ચેકથી ખરીદી	1,50,000
આપેલ દાન	4,000
ચેકથી ચૂકવેલ આવકવેરો	14,000
લોન પર બેંક વ્યાજ	1,000

વહીવટી પરોક્ષખર્ચા તૈયાર માલ ખાતે ઉધાર્યા હતા.

સંકલિત ખાતાવહીમાં જરૂરી ખાતાં બનાવો અને 31મી માર્ચ 2007ના રોજનું કાચું સરવૈયું તૈયાર કરો.

4. નંદિતા લિમિટેડ ત્રણ પેદાશો P, Q અને R નું ઉત્પાદન કરે છે જે અંગેની વિગતો નીચે પ્રમાણે છે :

વિગત	P	Q	R
ઉત્પાદિત એકમો (વાર્ષિક)	5,000	10,000	15,000
એકમદીઠ માલસામાન ખર્ચ રૂા.	10	15	20
એકમદીઠ મજૂરી ખર્ચ રૂા.	15	20	25
એકમદીઠ યાંત્રિક કલાક દર રૂા.	4	4	4
એકમદીઠ પ્રત્યક્ષ મજૂર કલાકો	5	5	5
કુલ મશીન કલાકો	20,000	40,000	60,000
કુલ મજૂર કલાકો	25,000	50,000	75,000
ખરીદીના ઓર્ડરની સંખ્યા	60	75	105
ગોઠવણીની સંખ્યા	20	80	100

* બધી જ પ્રવૃત્તિઓનો પરોક્ષખર્ચ નીચે મુજબ છે :

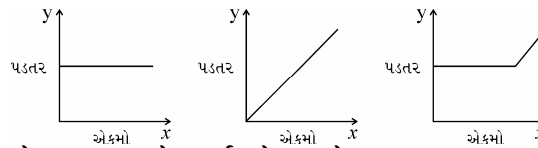
	રૂા.
જથ્થા આધારિત	3,30,000
ખરીદી આધારિત	2,40,000
ગોઠવણી આધારિત	2,88,000
	8,58,000

* પરોક્ષ ખર્ચાઓ પ્રત્યક્ષ મજૂરીના કલાકો પર આધારિત છે.

એકમદીઠ અને કુલ પડતરનું પત્રક પ્રણાલિકાગત પદ્ધતિએ અને પ્રવૃત્તિ પડતર આધારિત પદ્ધતિએ તૈયાર કરો. (20)

અથવા

4. (અ) નીચે દર્શાવેલ આકૃતિઓ પડતરનાં કયા વર્ગીકરણને દર્શાવે છે ? તે જણાવો અને આ દરેક પડતરને વિગતવાર સમજાવો. (20)

(બ) “પ્રસ્તુત પડતર એ ભૂતકાળનો ખર્ચ છે. અને અપ્રસ્તુત પડતર ભવિષ્યનો ખર્ચ છે.” – આ વિધાન સાચું છે કે ખોટું તે જણાવો. પ્રસ્તુત અને અપ્રસ્તુત પડતર વચ્ચેનો તફાવત ઉદાહરણ દ્વારા સમજાવો.

5. (અ) મૂલ્ય વિશ્લેષણનો અર્થ સમજાવી, તેના વિવિધ તબક્કાઓ વર્ણવો.

(બ) “પડતર અંકુશ અને પડતર ઘટાડો” બન્ને એકબીજાનાં સમાનાર્થી શબ્દો છે. આ વિધાનની યોગ્યતા તપાસો. (20)

અથવા

(અ) બગાડનાં ઉદ્ભવ સ્થાનો વિશે ચર્ચા કરો.

(બ) “જિત (JIT)નું અમલીકરણ અવરોધયુક્ત છે.” – આ વિધાનની સમીક્ષા કરો. (20)

Seat No. : _____

MC-I-03
April-2007
Cost Accounting – I

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instruction : All questions carry equal marks.

1. (A) A manufacturing unit had placed 5 orders of 500 units each for purchasing raw materials last year. The administrative cost is Rs. 300 per unit and the carrying cost is estimated 30 percent of inventory value. The purchase price of product is Rs. 500 per unit.

Calculate the economic order quantity.

The Company Management is thinking to place an order for minimum of 250 units to get the benefit of 5% discount on purchase of product.

As a Cost Accountant, state your opinion. **(10)**

- (B) What is meant by Labour Efficiency ? “Several reasons are responsible for the low efficiency of Indian Workers.” Discuss. **(10)**

OR

- (A) The actual overhead costs of ZENIS Manufacturing Company are as under during the year 2006-'07.

<u>Particulars</u>	<u>Amount (Rs.)</u>
Indirect Material	1,00,000
Indirect Wages	80,000
Inspection cost	90,000
Factory supervision cost	88,000
Machine maintenance and depreciation	1,62,000

The actual hours worked were 2,30,000 hours. According to normal working of the factory, the overhead cost was recovered at Rs. 2 per labour hour. During this period 11,000 units were produced, out of these 9,000 units were sold. While 1,000 equivalent units of work-in-progress were in the stock. On analyzing the reasons, it was found that 60 per cent of the unabsorbed overheads were due to defective planning and rest 40 percent were incurred due to inefficiency. How would be treated under absorbed and over-absorbed cost in Cost Accounting ? **(10)**

- (B) Explain the relevance of Learning Curve in Management Accounting System and state its limitations. **(10)**

2. (A) Standard cost of a certain chemical mixture of material in a process is as under : **(10)**
20% Material M at Rs. 29 per kg.
80% Material N at Rs. 30 per kg.
Standard production : 80% of output.

During a period, the following quantity of material has been used :

Material M .... 100 kg, at Rs. 25 per kg.

Material N .... 300 kg, at Rs. 35 per kg.

The weightage of good units produced were 360 kg.

Calculate :

(1) Material Cost Variance.   (2) Material Mix Variance.

(3) Material Yield Variance.

(B) From the following information of Lewis Ltd., calculate the total sales variance, Sales mix variance and sales volume variance. (10)

(1) Standard sales during March, 2007 :

Product A – 500 units – Sales price Rs. 60 per unit.

Product B – 800 units – Sales price Rs. 80 per unit.

Product C – 700 units – Sales price Rs. 100 per unit.

Total : 2000 units.

(2) Actual Sales during March, 2007 :

Product A – 600 units – Sales price Rs. 55 per unit.

Product B – 750 units – Sales price Rs. 90 per unit.

Product C – 450 units – Sales price Rs. 105 per unit.

Total : 1800 units

OR

(A) From the following data, calculate the labour variances. (10)

(1) Standard wages :

Product X – 90 labours at Rs. 5 per hour.

Product Y – 110 labours at Rs. 7 per hour.

(2) Actual wages :

Product X – 80 labours at Rs. 5.50 per hour.

Product Y – 120 labours at Rs. 6 per hour.

(3) Estimated hours – 1,200, Actual hours – 1,000.

(4) Estimated total production – 12,000 units.

Standard Loss : 20 per cent.

Actual Loss : 2,000 units.

(B) What is meant by fixed overhead cost variance ? Explain for which reasons the fixed overhead cost variances are incurred. (10)

3. Guru Ltd., has a production capacity of 1,20,000 units per year. Normal capacity of production is estimated 80 per cent for the year 2006–07.

Information related to cost is as follows :

Direct Materials at Rs. 14 per unit.

Direct Wages at Rs. 10 per unit.

Factory variable cost at Rs. 6 per unit.

Factory fixed overhead cost Rs. 1,92,000.

Sales & Administration overhead cost :

Sales variable cost of Rs. 4 per unit.

Fixed Overhead cost Rs. 48,000.

The management information for the year 2006–07 is as under :

Units produced – 1,00,000 units.

Sales – Rs. 50 per unit – 80,000 units.

Opening Stock of finished goods – 10,000 units.

The Cost Analyst has shown that the actual variable factory overhead costs were spent Rs. 40,000 more. There were no any other variances relating to costs.

Calculate :

1. Break Even Point for the year 2006–07.
2. Prepare income statements showing per unit and total cost under Absorption Costing and Marginal Costing for the year 2006-07.
3. Explain the difference of profits between both methods.

OR

ISHA Ltd., keeps its accounts according to Integrated Accounting System. (20)
The balances as on 1-4-2006 and 31-3-2007 were as under :

Particulars	1-4-2006 Rs.	31-3-2007 Rs.
Share Capital	4,12,000	5,02,000
Cash balance	12,000	7,000
Bank Balance	15,000	?
Store Ledger Control A/c.	14,000	16,000
Work-in-progress Ledger Control A/c.	23,000	41,000
Finished goods Ledger A/c.	45,000	?
Debtors A/c.	30,000	?
Creditors A/c.	21,000	29,000
Fixed Assets A/c.	4,20,000	5,70,000
Depreciation Provision A/c.	1,04,000	1,56,000
Profit & Loss A/c.	22,000	?

Transactions during the year 2006–07 were as under :

Production wages : Paid by cheque	Rs.
Direct wages	55,000
Indirect wages	13,000
	68,000
Material purchased on Credit	1,75,000
Material issued to Production	1,65,000
Material issued to Repairs	8,000
Cost of finished goods	3,09,000
Share Capital amount credited to Bank	90,000
Factory overhead recovered	98,000
Factory overhead paid by cheque	25,000
Administrative overhead cost paid	14,000
Sales & distribution overhead cost paid	9,000
Credit Sales	3,70,000
Creditors paid by cheques	1,67,000
Amount received from debtors :	
By Cheques	3,38,000
By Cash	22,000
Fixed Assets purchased by cheque	1,50,000
Donation given	4,000
Income tax paid by cheque	14,000
Bank Interest on Loan	1,000

The Administration overhead was debited to finished goods A/c. Prepare necessary Accounts in Integrated Ledger Accounts and a Trial Balance as on 31st March, 2007.

4. Nandita Ltd., manufacturers three products P, Q & R. The related information is as under :

Particulars	P	Q	R
Annual production (units)	5,000	10,000	15,000
Material cost per unit (Rs.)	10	15	20
Labour cost per unit (Rs.)	15	20	25
Machine hours rate per unit (Rs.)	4	4	4
Direct Labour hours per unit	5	5	5
Total Machine hours	20,000	40,000	60,000
Total Labour hours	25,000	50,000	75,000
No. of Purchasing orders	60	75	105
No. of Machine set-ups	20	80	100

- * The overhead expenses of all activities are as under :

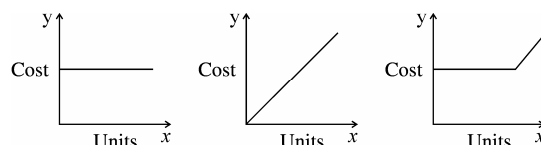
	Rs.
Quantity basis	3,30,000
Purchase basis	2,40,000
Set-up basis	2,88,000
	<u>8,58,000</u>

- * The overhead expenses depend on labour hours.

Prepare statement per unit and total cost on tradition and activity based costing. (20)

OR

4. (a) Which classification of cost is presented by the following figures ? Explain each cost in detail.

- (b) “Relevant Cost is a Cost of past while irrelevant is a cost of future.” State whether this statement is correct or incorrect. Explain difference between relevant and irrelevant cost with illustration.
5. (A) Explain the meaning of value analysis and describe its different phases.
 (B) “Cost control and cost reduction are synonym of each other”. Examine the authenticity of this statement. (20)

OR

- (A) Discuss about sources of Waste.
 (B) “The implementation of JIT is obstacle oriented.” Evaluate this statement. (20)